

סקירת תרגיל חיל הים האיראני – Velayat-95 – פברואר 2017 / אייל פינקו

רקע

איראן רואה בכוחה הימי ככוח מרכזי להתמודדות מול יריביה. חיל הים הסדיר האיראני משחק תפקיד מרכזי ביכולתה של איראן להקרין כוחה, במיוחד באוקיינוס ההודי ובים הערבי, ובדגש בהתמודדות מול ציים יריבים בטווחים רחוקים מאיראן.¹

באיראן פועלים שני חילות ים. הראשון הוא חיל הים של משמרות המהפכה, שמשמיותו, כוללות שמירת הספנות האיראנית, שליטה על נתיבי הים באזור המפרץ הפרסי ולחימה באויב באזור זה על מנת להגן על המשטר והמדינה מתוקפנות מהים.

חיל הים השני באיראן הוא חיל הים הסדיר, והינו אחד מזרועות הצבא האיראני. תפקידו של חיל הים הסדיר כוללים הגנה על החוף (ממצרי הורמוז), הגנה על מתקני הנפט ותשתיות איראניות אחרות בים, ועל מטעני הטעינה/פריקה במפרץ הפרסי, במפרץ עומאן ובים הכספי (במשותף עם חיל הים של משמרות המהפכה), פיקוח ומעקב על התנועה הימית במפרץ הפרסי, במצרי הורמוז, צפון מפרץ עומאן ובים הכספי וכן, הגנה על האיים במפרץ הפרסי. בנוסף לחיל הים משימות של מניעת הברחות והגירה לא חוקית, הקרנת כוח בים, הכוללת יכולת לחימה בטווחים רחוקים (במים "כחולים") ותפקידי דיפלומטיה באמצעות ביקור בנמלי מדינות ברית.²

בחיל הים הסדיר האיראני פעילים כ- 20,000 איש, מהם כ- 5,000 אנשי צוות ים. בנוסף, כולל חיל הים שתי חטיבות נחתים (כ- 2600 איש) וכוח אווירייה (הכולל כ- 2000 איש).³

התמרון הימי השנתי

התמרון הימי השנתי של חיל הים הסדיר האיראני, המכונה Velayat 95, התקיים השנה במשך כשבועיים, בין ה- 13 לפברואר ועד ה- 1 למרץ 2017. התרגיל הקודם של חיל הים האיראני התקיים בינואר 2016, וכונה Velayat 94.

זהו התמרון הימי הגדול ביותר בהיקפו שבוצע בעשור האחרון על ידי איראן.

התרגיל נערך על רקע חילופי השלטון בארצות הברית ודיווחים שונים בתקשורת על הקולות, הנשמעים בקרב הממשל החדש בארצות הברית, שלא לכבד את הסכם הגרעין עם איראן, כמו גם דאגתה של טהרן מקואליציה ההולכת ומתגבשת בקרב מדינות המפרץ כנגד איראן. סיבה נוספת לקיומו של התרגיל הינה

¹ Cordesman A. H., "Iran's Military Forces in Transition", Praeger Westport London (1999): 186-187.

² Harmer Christopher, "Iranian Naval and Maritime Strategy", Institute for the Study of War, Middle East Security Report I2 (6/2013).

³ Cordesman A. H., Kleiber M. "Iran's Military Forces and Warfighting Capabilities", Praeger Security International (2007): 120.

מוטרדות איראן מתופעת הפיראטיות, המתרחבת במצרי עומאן ובבאב אל מנדב, ופגיעתן של מספר אוניות סוחר איראניות על ידי הפיראטים באזורים אלו.⁴

מטרתו של התרגיל, כפי שהצהיר עליו מפקד חיל הים הסדיר האיראני, האדמירל Habibollah Sayyari, הינה הגדלת היכולת ההגנתית של איראן והגדלת מוכנותה למערכה, תוך העברת מסר של שלום וידידות למדינות האזור.⁵

האדמירל האיראני הדגיש טרם תחילתו של התרגיל, כי במסגרתו יבוצע ירי טילים וייעשה שימוש באמצעי לחימה חדשים. האדמירל אף הדגיש, כי בעתיד הקרוב צפויים להיכנס לשירות מבצעי בחיל הים צוללות חדשות מדגם פתאח (Fateh), משחתת מדגם שאהד (Sahand) וספינת מלחמה מדגם נוסף (שם הדגם או פרטיו לא נמסרו).⁶ האדמירל הוסיף, כי במסגרת התרגיל ייבחנו תורות לחימה מתקדמות, המתבססות על אמצעי הלחימה החדשים.⁷

עוד הדגיש מפקד חיל הים האיראני, בתדרוכים שקיים, כי במסגרת התרגיל המשולב, נעשה שימוש במערכות לוחמה אלקטרוניות וכלי טיס מאויישים ולא מאויישים, ותורגלו בו אלמנטים של קרב ימי, המשולב בירי טילים מכלי שיט ומהחוף, ירי טורפדו מצוללות ומכלי שיט שטח.⁸

חלק מרכזי בתרגיל קרב הים בוצע בסיוע אווירי של כלי טיס לא מאויישים, מטוסי סיור ימי, מסוקים ומטוסי קרב, לגילוי מטרות ימיות ותקיפתן (לרבות כלי שיט שטח וצוללות).

עוד במסגרת התרגיל בוצע אימון להנחתת כוחות נחתים באמצעות נחתות (רחפות).⁹

⁴ The Iran Project, what prompted Iran to carry out large-scale naval drills in the Indian Ocean (1/3/17), Retrieved from: <http://theiranproject.com/blog/2017/03/01/prompted-iran-carry-large-scale-naval-drills-indian-ocean/>, Accessed March, 2017.

⁵ The Iran Project, Valfajr torpedo first fired in Velayat 95 naval drill (28/2/17), Retrieved from: <http://theiranproject.com/blog/2017/02/28/valfajr-torpedo-first-fired-velayat-95-naval-drill/>, Accessed March, 2017.

⁶ Presstv, Iran Navy to hold large-scale drill in north of Indian Ocean (28/1/17), Retrieved from: <http://www.presstv.ir/Detail/2017/01/28/508127/Iran-Navy-Habibollah-Sayyari-Velayat-95-maneuver-Indian-Ocean>, Accessed March, 2017.

⁷ IRNA, Commander: New tactics to be exercised in Navy drill 'Velayat 95' (7/1/17), Retrieved from: <http://www.irna.ir/en/News/82378057/>, Accessed March, 2017.

⁸ Farsnews, Commander: Iranian Navy to Stage Massive 'Velayat' Drills Mid-Winter (9/7/16), Retrieved from: <http://en.farsnews.com/newstext.aspx?nn=13950419000845>, Accessed March, 2017.

⁹ Sputniknews, The Iranian naval special forces were deployed in country's territorial waters and north of the Indian Ocean as part of the Velayat 95 naval drills (27/2/17), Retrieved from: <https://sputniknews.com/middleeast/201702271051071772-iran-special-forces/>, Accessed March, 2017.

איור 1 – ספינת טילים איראנית מדגם Jamaran במהלך התמרון¹⁰

התמרון האיראני, התבצע על פני שטח גדול ממדים, שהחל במצרי הורמוז, והשתרע עד ים עומאן, הים ההודי בואכה מצרי באב אל מנדב. בתמרון זה השתתפו כוחות חיל הים הסדיר (כ- 44 כלי שיט ועשרות כלי טיס)¹¹. ייתכן, שבמסגרת התרגיל אף שולבו כוחות חיל הים של משמרות המהפכה.

במסגרת התמרון בוצעו יריות רבות של טילים, כשמהבולטים שבהם ניתן לציין ירי טיל חוף-ים חדש מדגם נאסיר¹² (Nasir), טילים מדגם נאצר (Nasr)¹⁴ מרכב שיגור חופי, וטילי ים-ים מדגם נור (Nour)¹⁵ לטווח של 150 ק"מ, כפי הנראה מספינת טילים מדגם Jamaran¹⁶.

¹⁰ <http://www.yjc.ir/en/news/7934/velayat-95-naval-maneuver-kicks-off>

¹¹ Tehran times, Iran confirms successful marine cruise missile launch (26/2/17), Retrieved from: <http://www.tehrantimes.com/news/411485/Iran-confirms-successful-marine-cruise-missile-launch>, Accessed March, 2017.

¹² לא ברור מהו הטיל מדגם זה, אך ייתכן כי המדובר בגרסת טיל משופרת של הטיל מדגם Nour.

¹³ The Iran Project, Iran successfully launches latest cruise missile (27/2/17), Retrieved from: <http://theiranproject.com/blog/2017/02/27/iran-successfully-launches-latest-cruise-missile/>, Accessed March, 2017.

¹⁴ הטיל מדגם NASR הינו הגרסה האיראנית לטיל הסיני מדגם C-704, בעל ראש ביות בתחום התדר KA, לטווח של עד 35 ק"מ.

¹⁵ הטיל מדגם Nour הינו הגרסה האיראנית לטיל הים הסיני מדגם C-802, בעל ראש ביות מבוסס מכ"ם. טיל מגרסה דומה אך ישנה במקצת מזו נורה על ידי ארגון החיזבאללה לעבר אח"י חנית במלחמת לבנון השנייה.

¹⁶ Presstv, Iran Navy to hold large-scale drill in north of Indian Ocean (28/1/17), Retrieved from: <http://www.presstv.ir/Detail/2017/01/28/508127/Iran-Navy-Habibollah-Sayyari-Velayat-95-maneuver-Indian-Ocean>, Accessed March, 2017.

איור 2 – טיל מדגם Nasr¹⁷

בנוסף, נורה במסגרת התרגיל טיל מדגם Dehlaviyeh, שהינו גרסת הייצור האיראנית של הטיל נגד טנקים הרוסי מדגם Kornet לטווח 5.5 ק"מ. הטיל נורה החוף אל עבר כלי שיט ופגע בו¹⁸. ייתכן, שבטיל שולב ראש קרב תרמו-בארי (במקום ראש קרב נגד טנקים), אשר הינו אפקטיבי יותר כנגד כלי שיט.

איור 3 – ירי טיל Dehlaviyeh במסגרת התרגיל הימי האיראני¹⁹

ביומו האחרון של התרגיל בוצע ירי טורפדו קל כנגד מטרת שטח, על ידי אחת מצוללות הננס מדגם גאדיר (Ghadir) של חיל הים. הטורפדו, המכונה Valfajr, פגע במטרתו. ירי הטורפדו בוצע בטווח של כמאה ק"מ

¹⁷ <https://www.rt.com/news/378737-iran-tests-missile-nasr/>.

¹⁸ Al Arabiya, Iran tests new versions of the Nasir, Dehlaviyeh missiles in naval exercises (27/2/17), Retrieved from: <http://english.alarabiya.net/en/News/middle-east/2017/02/27/Iran-tests-missiles-in-naval-exercises.html>, Accessed March, 2017.

¹⁹ <http://theiranproject.com/blog/2017/03/01/prompted-iran-carry-large-scale-naval-drills-indian-ocean/>

מחופי איראן²⁰. ירי הטורפדו היווה סיכום לתרגיל במסגרתו שילבו פעולה צוללות מדגם גאדיר יחד עם צוללות מדגם Tareq, בבניית תמונה ימית, גילוי וזיהוי המטרה.

איור 4 – טורפדו איראני קל מדגם Valfajr²¹

סיכום

התרגיל שבוצע השנה הינו התרגיל המשמעותי ביותר והגדול ביותר שביצע חיל הים הסדיר האיראני מזה כעשור שנים. במסגרת התרגיל הציג ושיפר חיל הים האיראני את כל יכולותיו המבצעיות ואף ביצע ניסויים ואימונים לאמצעי לחימה חדשים שברשותו.

במסגרת התרגיל בוצעו תרגולים של קרב ימי משולב, הכולל בניית תמונה ימית אחודה באמצעות כלי שיט שטח, צוללות, כלי טיס מסוגים שונים ומערכות גילוי אקטיביות (מכ"מים) ופאסיביות (סיגינט).

בוצע תרגול של תקיפת כלי שיט שטח באמצעים שונים, החל מירי טילי חוף-ים לטווחים שונים, ירי טילים מכלי שיט, ירי טורפדו מכלי שיט שטח ומצוללות וירי טילים ממטוסי קרב וממסוקים.

חיל הים האיראני, במסגרת תרגילים אלו, משפר את יכולותיו המבצעיות, לרבות יכולות בניית תמונה ימית אחודה בטווחים רחוקים מהחוף ויכולת תקיפה משולבת מהחוף, מהים ומהאוויר. חיל הים האיראני, מניתוח התרגיל, מקנה חשיבות רבה למרכיב האווירי בקרב הימי, הן באמצעות פלטפורמות לגילוי ולבניית תמונה ימית והן באמצעות פלטפורמות לתקיפת מטרות ימית מהאוויר.

לא נצפו במסגרת התרגיל יריות טילים נגד מטוסים מספינות חיל הים. הגנת כלי השיט מפני תקיפות אוויר הינו אחד הפערים המבצעיים הגדולים ביותר של איראן.

²⁰ The Iran Project, Valfajr torpedo first fired in Velayat 95 naval drill (28/2/17), Retrieved from: <http://theiranproject.com/blog/2017/02/28/valfajr-torpedo-first-fired-velayat-95-naval-drill/>, Accessed March, 2017.

²¹ <http://theiranproject.com/blog/2017/02/28/valfajr-torpedo-first-fired-velayat-95-naval-drill/>

התחום התת המימי קיבל ביטוי רב בתרגיל ותורגלו בו יכולות רבות לגילוי צוללות ותקיפתן (בעיקר באמצעות מסוקים) ותרגולות לבניית תמונה משותפת של הצוללות ולתקיפת כלי שטח. טווח הפעולה של הצוללות האיראנית בתרגיל, מצביע על יכולותיהן המבצעיות של צוללות הננס מדגם גאדיר, אשר תוכננו במקורן על ידי משמרות המהפכה לפעול במפרץ הפרסי ובמצרי הורמוז.

יש לציין, שעד היום ידוע היה לפי הפרסומים בתקשורת, שצוללות הננס מופעלות על ידי חיל הים של משמרות המהפכה בלבד. בכתבות המתארות את התרגיל האחרון, לא צוין מי היה הגורם המפעיל את הצוללות במסגרת התרגיל. במידה והצוללות הופעלו על ידי חיל הים של משמרות המהפכה, הרי שהדבר מרמז על שיתוף פעולה בין שני החילות, לרבות יכולת בניית תמונה ימית משותפת והקצאת מטרות לתקיפה. במידה והצוללות הופעלו על ידי חיל הים הסדיר, הרי שמדובר על יכולות חדשות אותן פיתח החיל, בהסתמך על פלטפורמות שנבנו במקורן לחיל הים של משמרות המהפכה.

מסתמן מדבריו של מפקד חיל הים ומהעולה מהכתבות והסרטים שהועלו לרשת, כי חיל הים האיראני בונה תורת לחימה ומשפר תורות לחימה קיימות, על פי אמצעי הלחימה הקיימים ברשותו. אמצעי לחימה אלו מפותחים, ככל הנראה, על ידי חיל הים של משמרות המהפכה ומאומצים, בשלב מאוחר יותר, על ידי חיל הים הסדיר.